

การพัฒนารูปแบบการจัดการมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา
หมู่ 8 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนาถ อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
**The Development of Community Participatory Solid Waste Management
Model : Case Study, Moo 8, Nongnak Subdistrict Administrative
Organization, Nong Khae District, Saraburi Province**

วิชาญ ดำรงค์กิจ

ศูนย์อนามัยที่ 4 สระบุรี

Vichan Damrongkij

Health Region 4 Saraburi

E-mail: vichan.hpc2@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการมูลฝอย, การรับรู้ข่าวสาร, พฤติกรรม, การมีส่วนร่วม และเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการมูลฝอยในชุมชน แบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ 1) ศึกษาสถานการณ์การจัดการมูลฝอย 2) การพัฒนารูปแบบการจัดการมูลฝอยแบบมีส่วนร่วม 3) นำรูปแบบมาทดลองปฏิบัติ และ 4) การประเมินผล เก็บข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ร่วมกับการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์การจัดการมูลฝอยชุมชน ประกอบด้วย 1) อบต.มีการออกข้อกำหนดและแผนการจัดการมูลฝอยแบบมีส่วนร่วม 2) อบต. สนับสนุนให้มีถังขยะแยกประเภทและการศึกษาดูงาน 3) การขับเคลื่อนผ่านคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล 4) การบันทึกปริมาณและกิจกรรมคัดแยกมูลฝอย การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พบว่า ได้รับจากผู้นำชุมชน ร้อยละ 76.92 การช่วยเหลือการจัดการมูลฝอย โดยสมาชิก อบต. ร้อยละ 58.46 ผู้นำท้องถิ่นแนะนำจูงใจให้ปฏิบัติตาม ร้อยละ 83.08 พฤติกรรมการกำจัดมูลฝอย อยู่ระดับดี, ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง รูปแบบการจัดการมูลฝอยแบบมีส่วนร่วม มี 4 ขั้น ได้แก่ 1)ขับเคลื่อนผ่านคณะกรรมการการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล 2)พัฒนาศักยภาพแกนนำระดับหมู่บ้าน 3)ร่วมร่างข้อตกลงของหมู่บ้านในการคัดแยก และการนำมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ และ 4)วางเป้าหมายร่วมกันในการลดปริมาณมูลฝอย โดยหลังการดำเนินงาน พบว่า ปริมาณมูลฝอยในชุมชนลดลง โดย อบต.ควรมีการถอดบทเรียนและคืนข้อมูลให้กับประชาชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อไป

* วันที่รับบทความ : 7 มิถุนายน 2566; วันที่แก้ไขบทความ 29 มิถุนายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 30 มิถุนายน 2566

Received: June 7 2023; Revised: June 29 2023; Accepted: June 30 2023

คำสำคัญ: รูปแบบ; การจัดการมูลฝอยในชุมชน; การมีส่วนร่วม

Abstracts

Participatory action research (PAR) describes this study. To research the state of trash management in the neighborhood, as well as news perception, behavior, and public participation, and to create a model for public involvement in neighborhood solid waste management. Case study: Nong Khae District, Saraburi Province, Village No. 8, Nong Nak Subdistrict. comprised of four phases: 1) Researched the community's solid waste management condition. 2) Creation of a model for collaborative solid waste management 3) Introducing a community-based participatory solid waste management model 4) Assess the effects of the procedure. Utilising questionnaires, interview forms, and interactive workshops, data was gathered. Descriptive statistics and content analysis were both used in the analysis. According to the findings, the community process for managing solid waste in communities consists of the following: 1. Plans and regulations for the solid waste management project have been released as part of the context process by the subdistrict administrative organisation, allowing the public to comment on the development plan proposal. 2. Input procedure: The SAO supports the creation of budgets, study trips, and tanks for organic waste. 3. The manner in which the Board of Directors operates Subdistrict leaders, a clean house competition, and leaders in each region will enhance the quality of life there. 4. Keeping track of the volume of solid waste. Solid waste recycling takes place in activities in which individuals take part. Found A total of 76.92% of the civic and local officials were informed. Village waste management by SAO: 58.46% Local leaders endorse, inspire, encourage, and collaborate. 83.08% zero waste. Solid waste management participation was rather moderate . There are four steps in the community-participatory solid waste management concept. 1. Adopted by the quality-of-life development committee at the subdistrict level. 2. Foster the leadership potential of village members. 3. Take part in the creation of the village's solid waste sorting rules and agreements. 4. Establish joint objectives to cut waste. After the procedure, it was discovered that there was less waste in the neighborhood. The public should be informed and encouraged to get involved in project development and community activities by local government organisations, according to several suggestions.

Keywords: Model; Community Solid Waste Management; Public Participation

บทนำ

การแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชนเป็นไปตามแผนแม่บทการบริหารจัดการมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 - 2564) โดยจังหวัดสระบุรีได้จัดทำแผนปฏิบัติการจัดการมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2559 มุ่งเน้นการคัดแยกมูลฝอยชุมชน การผลักดันการรวมกลุ่ม การส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติ และระบบสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมควบคุมมลพิษ, 2559 : 27) จากรายงานสถานการณ์มูลฝอยของประเทศไทย พ.ศ.2551-2561ประเทศไทยมีปริมาณมูลฝอยชุมชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.67 ต่อปี โดยมีมูลฝอยในชุมชนที่นำกลับมาใช้ใหม่

9.14 ล้านตันและในปี พ.ศ.2561 มีมูลฝอยในชุมชนนำกลับมาใช้ใหม่ 20.61 ล้านตัน ส่วนปริมาณมูลฝอยในชุมชนที่เหลือ 7.32 ล้านตัน กำจัดไม่ถูกต้องเช่น การเผากลางแจ้ง การเทกองการลักลอบทิ้งในพื้นที่ต่างๆ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนในบริเวณใกล้เคียง (กรมควบคุมมลพิษ, 2561 : 87) สถานการณ์มูลฝอยในชุมชนจังหวัดสระบุรี พ.ศ.2561 มีมูลฝอยเกิดขึ้น 235,914 ตันต่อปี พ.ศ.2562 มีมูลฝอยเกิดขึ้น 231,643 ตันต่อปี พ.ศ.2563 มีมูลฝอยเกิดขึ้น 226,840 ตันต่อปี โดยพบว่า การนำมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่มีแนวโน้มลดลง แต่พบว่า อำเภอนองแคะ จังหวัดสระบุรี ปริมาณมูลฝอยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยพบว่า ในปี พ.ศ.2561 มีมูลฝอยเกิดขึ้น 30,600 ตันต่อปี พ.ศ.2562 มีมูลฝอยเกิดขึ้น 31,982 ตันต่อปี และ พ.ศ. 2563 มีมูลฝอยเกิดขึ้น 32,040 ตันต่อปี โดยในปี พ.ศ. 2563 มีปริมาณมูลฝอยส่วนใหญ่เป็นมูลฝอยทั่วไป ร้อยละ 97.49 รองลงมา มูลฝอยรีไซเคิล ร้อยละ 1.94 และมูลฝอยอันตราย ร้อยละ 0.56 นอกจากนั้นยังพบปัญหาอีกว่า ประชาชนในพื้นที่ คัดแยกมูลฝอยไม่ครบทุกประเภท ทำให้ปริมาณมูลฝอยมากส่งผลการจัดเก็บมูลฝอยไม่ทัน ซึ่งการสร้างความตระหนักในการคัดแยกมูลฝอย,กลไกการควบคุมการจัดการมูลฝอยของตำบล รวมถึงการสร้างแรงจูงใจให้จัดการมูลฝอยในครัวเรือน มีส่วนสำคัญในการจัดการมูลฝอยในชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ (กรมควบคุมมลพิษ, 2562 : 171) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นกลไกสำคัญในกระบวนการพัฒนาที่สามารถพัฒนาไปสู่การปฏิบัติเพื่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ และเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการผลักดันให้เกิดการดำเนินการกิจการพัฒนาท้องถิ่นให้ขับเคลื่อนไปได้ (สุภชญา สุนันตะ, 2561 : 98-107) การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ควรที่จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ทั่วถึง และ สร้างแรงจูงใจให้มีการทำอย่างต่อเนื่อง (บัญชา สุวรรณสิทธิ์, 2550 : 38) การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการมูลฝอยในชุมชน, การรับรู้ข่าวสาร, พฤติกรรม, การมีส่วนร่วมของประชาชน และ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการมูลฝอยในชุมชน ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในแก้ไขปริมาณมูลฝอยในชุมชนและคัดแยกมูลฝอยในชุมชนจากแหล่งกำเนิดในระดับครัวเรือน โดยการร่วมกัน พัฒนาการจัดการมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่ที่ 8 โดยการประยุกต์ใช้ CIPP Model ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในชุมชน ประกอบด้วย การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation), การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation), และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) (จำลอง โพธิ์บุญ, 2560 : 173) เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้องเพิ่มขึ้นและเกิดกระบวนการเรียนรู้การจัดการมูลฝอยในชุมชน ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

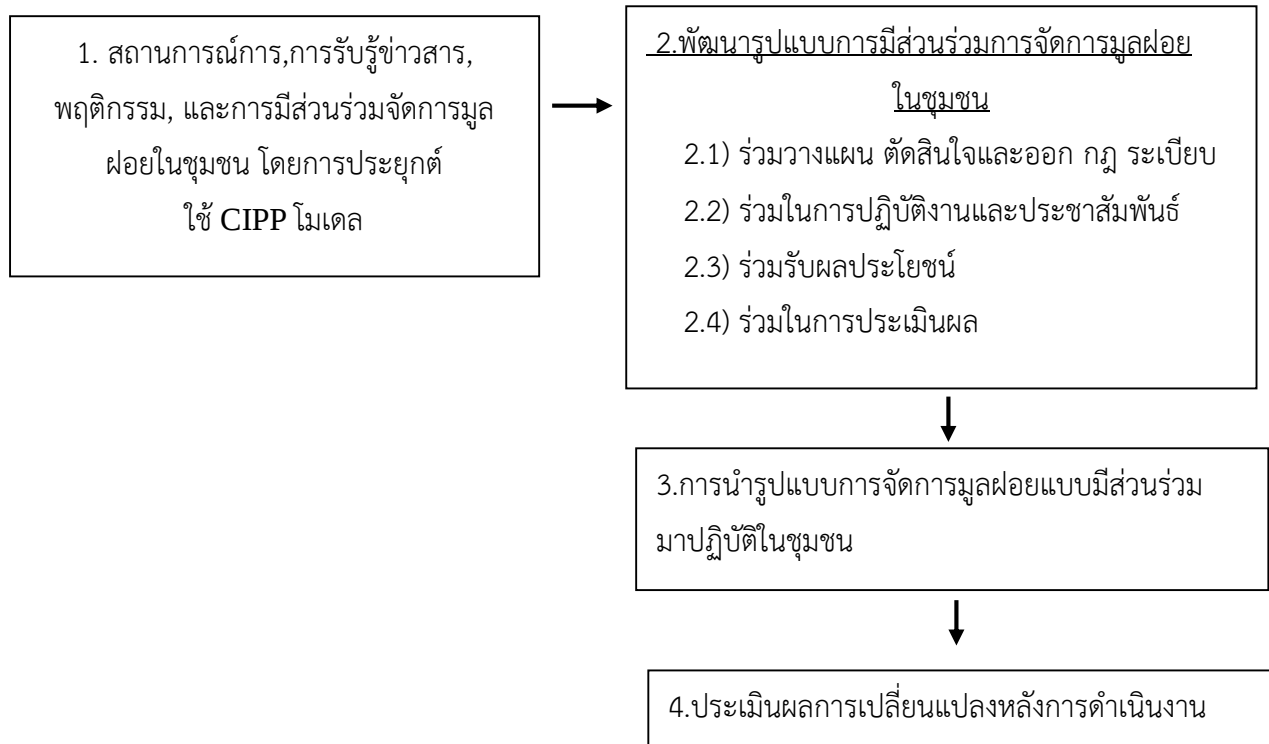
1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการมูลฝอยในชุมชน, การรับรู้ข่าวสาร, พฤติกรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในชุมชน กรณีศึกษา หมู่ 8 ต.หนองนาก อ.หนองแค จ.สระบุรี
2. เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน กรณีศึกษา หมู่ 8 ต.หนองนาก อ.หนองแค จ.สระบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยของชุมชน กรณีศึกษา หมู่ 8 ตำบลหนองนาก อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี แบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสถานการณ์การจัดการมูลฝอยในชุมชน ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการมูลฝอยแบบมีส่วนร่วม ระยะที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการมูลฝอยแบบมีส่วนร่วม มาปฏิบัติในชุมชน ระยะที่ 4 ประเมินผลการเปลี่ยนแปลงหลังการดำเนินงาน

กลุ่มตัวอย่างคือ ตัวแทนครัวเรือน จำนวน 130 คน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนาก จำนวน 3 คน, ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 1 คน ,ประธาน อสม. 1 คน เก็บข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ ร่วมกับการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สรุปสถานการณ์การจัดการมูลฝอยในชุมชน โดยการประยุกต์ใช้ CIPP โมเดล ได้แก่ ด้านบริบท (Context) ประกอบด้วย อบต. มีการออกข้อกำหนด และแผนงานโครงการจัดการมูลฝอยโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอแผนพัฒนาการจัดการมูลฝอยในแต่ละปี ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย อบต. สนับสนุนให้มีถังมูลฝอยอินทรีย์ไว้หลังบ้านในแต่ละครัวเรือน, อบต. สนับสนุนการดำเนินงาน งบประมาณ, การศึกษาดูงาน ด้านกระบวนการ (Process) ประกอบด้วย การจัดการมูลฝอยมีการขับเคลื่อนงานผ่านทางคณะกรรมการ พชต., อบต. ได้ประชาสัมพันธ์ผ่านกลุ่มผู้นำชุมชนซึ่งจะมีแกนนำแต่ละพื้นที่กำหนดวันจัดซื้อมูลฝอยรีไซเคิลในหมู่บ้านเพื่อนำเอาเงินออมมาเข้ากองทุนธนาคารมูลฝอย, จัดตั้งคณะทำงานระดับหมู่บ้านเพื่อหาแนวทางการในการพัฒนาการคัดแยกมูลฝอยของชุมชน, มีการประกวดหน้าบ้าน น่ามอง ด้านผลผลิต (Product) ประกอบด้วย มีการบันทึกปริมาณขยะที่เกิดขึ้น, การนำมูลฝอยมารีไซเคิลทำเป็นไม้กวาดพื้น กระถางใส่ต้นไม้ เป็นต้น, การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานการจัดการมูลฝอยในชุมชน

2. การรับรู้ข่าวสาร, พฤติกรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการในการจัดการมูลฝอยในชุมชน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนในการจัดการมูลฝอย หมู่ 8 ต.หนองนาก อ.หนองแค จ.สระบุรี (n=130)

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
1.แหล่งที่ได้รับข่าวสารเรื่องการจัดการมูลฝอย		
ผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น	100	76.93
อาสาสมัครสาธารณสุข	27	20.77
คนในครอบครัว/เพื่อนบ้าน	3	2.30
2.จำนวนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ		
สองสัปดาห์/ครั้ง	52	40.00
สัปดาห์ละครั้ง	48	36.92
มากกว่า 2 สัปดาห์/ครั้ง	20	15.38
ทุกวัน	10	7.70
3.การช่วยเหลือการจัดการมูลฝอยในหมู่บ้านของ อบต.		
บริการจัดเก็บโดย อบต.	76	58.46
ประชาสัมพันธ์เรื่องการจัดการมูลฝอยในชุมชนฯ	45	34.62
มีการส่งเสริมความรู้	6	4.62
ไม่มี/ไม่ทราบ	3	2.30
4.บทบาทการจัดการมูลฝอยของผู้นำท้องถิ่น (กำนัน/ผู้ใหญ่/ผู้ช่วยฯ)		
แนะนำ/จูงใจให้ปฏิบัติตามและให้ความร่วมมือ	108	83.08
ประสานงานกับเทศบาล/อบต.	19	14.62
รับเรื่องร้องทุกข์	2	1.54

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
อื่น ๆ	1	0.76
5.บทบาทการจัดการมูลฝอยของผู้นำท้องถิ่น (สมาชิก อบต.)		
แนะนำ/จูงใจให้ปฏิบัติตามและให้ความร่วมมือ	90	69.23
รับเรื่องร้องทุกข์	24	18.46
ประสานงานกับ อบต.	16	12.31
6.ตนเองให้การช่วยเหลือหรือทำกิจกรรมจัดการมูลฝอยในหมู่บ้าน		
เป็นตัวอย่างในการจัดการมูลฝอยที่ดี	98	75.38
โน้มน้าวประชาชนให้เปลี่ยนพฤติกรรมการทิ้งมูลฝอยที่ถูกต้อง	15	11.54
ไม่มี	12	9.23
เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการมูลฝอย	5	3.85
7.ปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชน		
นำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์น้อย	39	30.00
มีมลพิษ สกปรก และส่งกลิ่นเหม็น	31	23.85
ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญ	23	17.69
8.ประชาชนขาดจิตสำนึกในการจัดการมูลฝอยในชุมชน	17	13.08
ประชาชนขาดการรวมกลุ่มในการจัดการมูลฝอยในชุมชน	17	13.08
สถานที่ทิ้งมูลฝอยในชุมชนในชุมชนไม่เพียงพอ	2	1.54
อื่น ๆ	1	0.76

จากตารางที่ 1 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนในการจัดการมูลฝอย พบว่า แหล่งที่ได้รับข่าวสาร เรื่องการจัดการมูลฝอย ได้รับข้อมูลจากผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่นคิดเป็นร้อยละ 76.92 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จากแหล่งต่าง ๆ สองสัปดาห์/ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 40.00 การช่วยเหลือการจัดการมูลฝอยในหมู่บ้านของ อบต. โดยบริการจัดเก็บโดย อบต.คิดเป็นร้อยละ 58.46 บทบาทการจัดการมูลฝอยของผู้นำท้องถิ่น (กำนัน/ผู้ใหญ่/ผู้ช่วยฯ)โดยแนะนำ/จูงใจให้ปฏิบัติตามและให้ความร่วมมือ คิดเป็นร้อยละ 83.08 บทบาทการจัดการมูลฝอยของ ผู้นำท้องถิ่นโดยแนะนำ/จูงใจให้ปฏิบัติตามและให้ความร่วมมือ คิดเป็นร้อยละ 69.23 ตนเองให้การช่วยเหลือ หรือทำกิจกรรมจัดการมูลฝอยในหมู่บ้าน โดยพบว่าเป็นตัวอย่างในการจัดการมูลฝอยที่ดี คิดเป็นร้อยละ 75.38 ปัญหาการจัดการมูลฝอยในชุมชนพบว่านำมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์น้อย คิดเป็นร้อยละ 30.00

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในชุมชน หมู่ 8 ต.หนองนาถ อ.หนองแค จ.สระบุรี (n=130)

พฤติกรรมจัดการมูลฝอย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการลดปริมาณ			
1.1 ลดการทิ้งบรรจุภัณฑ์ โดยใช้ชนิดเติม เช่น น้ำยาล้างจาน	2.60	.522	ดี
1.2 ลดการใช้วัสดุกำจัดยาก เช่น โฟม พลาสติก	2.42	.540	ดี
1.3 เลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีห่อบรรจุภัณฑ์น้อย	2.29	.505	ปานกลาง
1.4 นำภาชนะไปใส่ของที่ซื้อจากตลาด หรือร้านค้า แทนถุงพลาสติก	2.15	.727	ปานกลาง
เฉลี่ย	2.36	.437	ดี
2. ด้านการคัดแยกมูลฝอยในชุมชน			
2.1 มีถังมูลฝอยในชุมชนแยกมูลฝอยตามประเภทประจำบ้าน	1.97	.844	ปานกลาง
2.2 มีการคัดแยกเฉพาะมูลฝอยอันตรายเพื่อการกำจัด หรือนำไปขาย	2.50	.532	ดี
2.3 มีการคัดแยกมูลฝอยในชุมชน	2.62	.502	ดี
2.4 ไม่มีการคัดแยก ทั้งรวมในถังมูลฝอยในชุมชนชุมชน	1.71	.752	ปานกลาง
2.5 ไม่มีการคัดแยก ไม่มีถังมูลฝอยในชุมชนและกำจัดที่บ้าน	1.78	.807	ปานกลาง
เฉลี่ย	2.12	.462	ปานกลาง
3. ด้านการขนย้ายมูลฝอยในชุมชน			
3.1 มีรถ อบต. บริการเก็บมูลฝอย	2.84	.463	ดี
3.2 นำไปทิ้งเองนอกหมู่บ้าน	2.10	.955	ปานกลาง
3.3 ขนมูลฝอยในชุมชนไปกำจัดเองในที่ดินของตนเอง	1.87	.801	ปานกลาง
3.4 รวมกลุ่มหลายบ้านขนย้ายไปกำจัดที่อื่น	1.54	.749	ปานกลาง
เฉลี่ย	2.09	.530	ปานกลาง

พฤติกรรมการจัดการมูลฝอย	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4.ด้านการกำจัดมูลฝอยในชุมชน	2.47	.625	ดี
4.1 มูลฝอยที่มีการย่อยสลายง่าย ใช้วิธีฝังกลบ เช่น เศษพืช			
4.2 มูลฝอยที่ย่อยสลายยากใช้วิธีเผา เช่น พลาสติก โฟม	1.83	.855	ปานกลาง
4.3 มูลฝอยที่มีการย่อยสลายใช้วิธีทำปุ๋ย เช่น เศษอาหาร	2.60	.654	ดี
4.4 มูลฝอยที่มีการย่อยสลายยาก นำกลับมาใช้ใหม่ เช่น ขวด	2.67	.615	ดี
เฉลี่ย	2.39	.518	ดี
5. ด้านการนำไปใช้ประโยชน์			
5.1 เก็บถุงพลาสติกที่ได้จากร้านค้ากลับมาใช้ใหม่	2.28	.584	ปานกลาง
5.2 นำมูลฝอยบางชนิดมาประดิษฐ์เป็นของใช้	2.14	.632	ปานกลาง
5.3 บริจาคของที่เกินความจำเป็นให้แก่ผู้อื่นแทนการนำไปทิ้ง	2.20	.720	ปานกลาง
5.4 สิ่งของชำรุดนำไปซ่อมแซมเพื่อการนำไปใช้ใหม่	2.27	.540	ปานกลาง
5.5 แยกมูลฝอยที่ขายได้นำไปจำหน่าย เช่น ขวดแก้ว	2.67	.488	ดี
เฉลี่ย	2.31	.383	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในชุมชน พบว่า ด้านการกำจัดมูลฝอยในชุมชน อยู่ระดับดี รองลงมาได้แก่ พฤติกรรมการลดปริมาณ อยู่ระดับดี และ การนำไปใช้ประโยชน์ อยู่ระดับปานกลาง

ตารางที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย หมู่ 8 ต.หนองนาก อ.หนองแค จ.สระบุรี (n=130)

การมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.ร่วมวางแผน ตัดสินใจและออก กฎ ระเบียบ	3.25	1.22	ปานกลาง
2.ร่วมในการปฏิบัติงานและประชาสัมพันธ์	3.44	1.12	มาก
3.ร่วมรับผลประโยชน์	3.74	0.88	มาก
4.ร่วมในการประเมินผล	3.39	1.09	มาก
ภาพรวมการมีส่วนร่วม	3.34	1.00	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยในชุมชน พบว่า ภาพรวมของการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.34$ S.D.=1.00) โดยจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ($\bar{X}=3.74$ S.D.=0.88),ระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานและประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}=3.44$ S.D.=1.12), และระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X}=3.39$ S.D.=1.09) อยู่ในระดับมาก

3. การพัฒนารูปแบบการจัดการมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

3.1 ขับเคลื่อนผ่านคณะกรรมการการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับตำบล

3.2 พัฒนาศักยภาพแกนนำระดับหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นกลไกสื่อสารและการขับเคลื่อนในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน

3.3 ร่วมร่างกติกา/ข้อตกลงร่วมของหมู่บ้านในการคัดแยกมูลฝอย และการนำไปใช้ประโยชน์

3.4 วางเป้าหมายร่วมกันในการลดปริมาณมูลฝอย

อภิปรายผลการวิจัย

พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในชุมชนตำบลหนองนาถ อำเภอนองแคะ จังหวัดสระบุรี ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ โดยการนำกลับมาใช้ใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงสมร พักสังข์ (2555 : 85) ศึกษาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนเขตดุสิตของกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าหัวหน้าครัวเรือนมีระดับการปฏิบัติของการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนโดยการลดปริมาณขยะ (Reduce) การนำวัสดุกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) อยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ด้านการหลีกเลี่ยงวัสดุที่ย่อยสลายยาก (Reject) อยู่ในระดับมาก โดยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ และความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วมการจัดการมูลฝอยใน ตำบลหนองนาถ อำเภอนองแคะ จังหวัดสระบุรี พบว่า อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย อยู่ในระดับ ปานกลาง และพบว่า ร่วมวางแผน ตัดสินใจและออก กฎ ระเบียบ มีส่วนร่วมมากที่สุด โดยพบว่า การร่วมรับผลประโยชน์อยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับ การศึกษาของ เขาวลิต อยู่เกิด, วิจิตรา ศรีสอน และศิริโรจน์ ภาคสุวรรณ ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแบบยั่งยืน: กรณีศึกษารูปแบบการจัดการขยะชุมชนตลาดสดแอปเปิ้ลแลนด์ใหม่ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนตลาดสดแอปเปิ้ลแลนด์ใหม่ เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือการมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ส่วนข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย

ผลการนำรูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ที่พัฒนาแล้วมาปฏิบัติในชุมชน พบว่า ได้ บัณฑิต ผลลัพธ์การจัดการปัญหามูลฝอยชุมชน ตำบลหนองนาถ 4 ขั้นตอนดังนี้ 1.การก่อตัวของกลไกคณะทำงาน ระดับตำบล 2. การสร้างเป้าหมายร่วมกัน 3.การกำหนดข้อตกลงการทำงานร่วมกัน และ 4.การกำหนดกลไกการจัดการที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานการจัดการปัญหามูลฝอยระดับตำบล

ผลลัพธ์หลังการดำเนินงาน พบว่า ปริมาณมูลฝอยในชุมชน ที่คัดแยกและส่งเหลือไปกำจัด มีปริมาณที่ ลดลง นอกจากนั้นยังส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยลดลงด้วยเช่นเดียวกัน ควรทำการวิจัยขยายพื้นที่ ขนาดใหญ่ขึ้น เช่น ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากขยะให้มีความหลากหลายมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1 อปท. ควรมีการสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร ให้มีการจัดการขยะแบบครบวงจร ตั้งแต่ การคัดแยก การเก็บขน การนำขยะอินทรีย์ไปทำปุ๋ย

1.2 อปท. ควรมีการถอดบทเรียนจากการดำเนินการ การประเมินผล และคืนให้กับประชาชน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีส่วนร่วมในการประเมินโครงการ โดยเน้นหลักการของการพึ่งพาตนเอง การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นรากฐานของการพัฒนาชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 ควรมีการส่งเสริมให้ทุกครัวเรือนให้มีการคัดแยกขยะในครัวเรือน โดย อปท.มีการออก ข้อบัญญัติของท้องถิ่นในการส่งเสริมให้ประชาชนมีการดำเนินการในการจัดการมูลฝอยในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

3.1 พฤติกรรมการจัดการมูลฝอยในชุมชน ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ มีพฤติกรรมน้อยที่สุด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมประชาชนมีการคัดแยกมูลฝอยในครัวเรือน และนำมาสร้าง เป็นรายได้ให้กับครอบครัว

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยในชุมชน พบว่า ประเด็นการมีส่วนร่วมรับ ผลประโยชน์อยู่ในระดับน้อย ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการมูลฝอยในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2558). *คู่มือประชาชน การคัดแยกมูลฝอยอย่างถูกวิธีและเพิ่มมูลค่า*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อีชี จำกัด
- กรมควบคุมมลพิษ. (2559). *แผนแม่บทการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ*. พ.ศ.2559-2564 กรุงเทพมหานคร:
- กรมควบคุมมลพิษ. (2561). *รายงานสถานการณ์มลพิษแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อีชี จำกัด
- กรมควบคุมมลพิษ. (2562). *รายงานสถานการณ์มลพิษแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อีชี จำกัด
- จำลอง โพธิ์บุญ. (2560). *การประเมินด้านสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: ออลอินวัน พรินติ้ง.
- ดวงสมร พิกสังข์. (2555). *หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในชุมชนเขตดุสิตของกรุงเทพมหานคร*. รายงานการวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- เขาวลิต อยู่เกิด, วิจิตรา ศรีสอน และ ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแบบยั่งยืน: กรณีศึกษารูปแบบการจัดการขยะชุมชนตลาดสดแฮปปี้แลนด์ใหม่เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร. *Journal of Multidisciplinary in Humanities And Social Sciences*. (2), 712-726.
- ปัญญา สุวรรณสิทธิ์. (2550). *การจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดของเทศบาลตำบลสันทราย อำเภอสันทรายจังหวัดเชียงใหม่*. ปรินญาณพนธ์ รป.ม. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุรัชญา สุนันตะ. (2561). องค์ประกอบรองส่วนท้องถิ่นกับบทบาทการสร้างเสริมสุขภาพชุมชน. *วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข*. 4 (1), 98-107.